

Notat

Redegørelse om asbestsanering på Kobbelvænget 65

Københavns Ejendomme og Indkøb (KEID) i Økonomiforvaltningen (ØKF) og Børne- og Ungdomsforvaltningen (BUF) har udarbejdet en samlet redegørelse om asbestsaneringen på Kobbelvænget 65.

KEID er i gang med renovering af tage og udskiftning af vinduer på Energicenter Voldparken på Kobbelvænget 65. Dele af tagbeklædningen indeholder asbest.

Asbestsaneringen på Energicenter Voldparken er foregået i 3 etaper. I 2016 foretog KEID asbestsaneringen af dele af bygning 1 og 3. I 2017 af resterende del af bygning 1 og 3 samt bygning 2 og 4. I 2022 af bygning 5, 6 og 7. Denne redegørelse fokuserer på byggesagen i 2022, hvor der har været fundet asbestfibre uden for byggepladsen. Se situationsplan nedenfor.

Ansvarsfordeling

KEID er bygherre og derfor overordnet ansvarlig. Det er i sidste ende altid bygherres ansvar at arbejdsmiljøloven og gældende regler overholdes. På den aktuelle sag er EKJ rådgivende ingeniører på projektet og står for generelle tilsyn på pladsen samt ugentlige byggemøder. Hovedentreprenøren er arbejdsmiljøkoordinator under udførsel og står for arbejdsmiljø og sikkerhed på byggepladsen, som indeholder sikkerhed og sundhed og koordinering mellem alle fag.

BUF er ansvarlig for kommunikationen til forældrene i form af forældre- og stormøder, informationsmails og udsendelse af relevante udtalelser og skriftlige vurderinger på baggrund af informationer om byggesagen fra KEID. BUF har også ansvaret for genhusningen af børn og pædagogisk personale, der tidligere har været tilknyttet Kobbelvænget 65. Endeligt har BUF ansvaret for børn og ansatte på BUF's enheder, hvorfor det også er BUF, som har kontakten til de relevante sundhedsmyndigheder, når der opstår behov for vurderinger af eksponering for asbest og de eventuelle sundhedsmæssige risici herved.

19-04-2023

Sagsnummer i F2
2022 - 18612

Dokumentnummer i F2
2348029

Sagsnummer eDoc
2022-0380126

Byggesagen forløb

Der har i forbindelse med den tidlige opstart af asbestsaneringsprojektet været dialog med enkelte pårørende angående bekymring for deres børns institutions tilstedeværelse på Kobbelvænget 65 ifm. asbestsneringen.

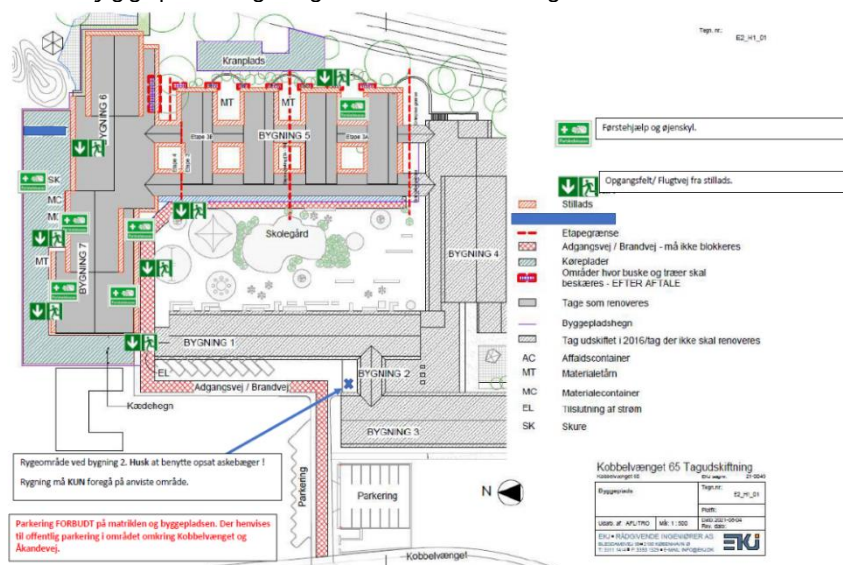
Den 5. maj 2022 igangsatte KEID en nedtagning af asbestholdigt materiale på ca. 100 m². Nedrivningen var nødvendig for, at man var i stand til at opstille et stillads mhp. at foretage asbestsnering på bygning 6. Området ligger ikke ud mod legepladsen. Asbestarbejdet var startet nogle uger før oprindelig oplyst. Informationerne kom fra entreprenøren efterfølgende på baggrund af en forældrehenvendelse. KEID har beklaget, at oplysningerne kom sent, og har indskærpet nødvendigheden for korrekte oplysninger over for entreprenøren

Den 1. juni 2022 blev hovedopgaven med asbestsneringen på bygning 5, 6 og 7 sat i gang. Asbestsneringen er færdig og genopbygningen af tage og nye vinduer er i gang på Kobbelvænget 65.

Onsdag den 21. september blev KEID og BUF oplyst om, at der var fundet asbest i prøver taget mandag den 19. september inde på den rene del af byggepladsen. KEID bestilte derfor tests foretaget på institutionernes udearealer og torsdag den 22. september viste resultaterne asbest et enkelt sted på legepladsen, som ligger tæt på byggepladsen. KEID fik oplyst, at der var sket et brud på forseglingen mellem den rene og den urene del af byggepladsen i uge 37 og at der ikke har været andre brud på afskærmningen end det. Det er ikke muligt at verificere, hvorvidt sikkerhedsbruddet er årsagen til, at der blevet fundet positive prøver på legepladsen.

Byggepladsens indretning med fokus på sikkerhed

Her er byggepladstegningen for Kobbelvænget 65:

Asbestsanering og retningslinjer

Asbestsaneringen på Kobbelvænget 65 har fulgt de gældende retningslinjer fra Arbejdstilsynet. Arbejdet har fulgt forskrifterne i asbestvejledningen, og der har ikke været brud på sikkerheden i forbindelse med arbejdet.

Retningslinjerne foreskriver bl.a., at der skal udarbejdes en arbejdsplan om brug af nødvendige støvsvage arbejdsmetoder, ventilation, personlige værnemidler og bortskaffelse af affald. På denne måde kan der sikres en god arbejdsgang ved nedrivningsarbejde, ved oprydning i forbindelse med brand eller ved arbejde med at fjerne asbestholdige materialer fra bygninger. Procedurene lyder som følgende:

- Forekomsten af miljøfarlige stoffer i de områder af en bygning, der vil blive berørt af sanering/nedrivning, kortlægges.
- Arbejdet med miljø- eller sundhedsskadelige stoffer indberettes til Arbejdstilsynet inden udførelse med angivelse af forventet varighed.
- De konstaterede fund af miljø- eller sundhedsskadelige stoffer indarbejdes i projektets Plan for Sikkerhed og Sundhed.
- Der udnævnes en arbejdsmiljøkoordinator for projektet i både projekteringsfasen og i byggefasen.
- Byggepladsen indrettes i overensstemmelse med krav og anbefalinger i Dansk Byggeris vejledninger, herunder "Dansk Industri, Byggeris vejledning".
- Der udarbejdes en arbejdsplan for det pågældende arbejde med miljø- eller sundhedsskadelige stoffer i projektet.
- Under udførelsen af arbejdet med de miljø- og/eller sundhedsskadelige stoffer gennemføres sikkerhedstilsyn af arbejdsmiljøkoordinator.

Sikkerhedsorganisationen og sikkerhedsmøder

Sikkerhedsorganisationen består af en arbejdsmiljøkoordinator udpeget af bygherre – ofte rådgiveren – KEIDs projektleder og en sikkerhedsrepræsentant fra hver entreprenør på byggepladsen. Der afholdes sikkerhedsmøder hver 14. dag inkl. en sikkerhedsrundring på byggepladsen, hvor alle sikkerheds-/arbejds miljøforhold gennemgås. I tilfælde af identificerede problemer, bliver det fotodokumenteret, og det pålægges den relevante entreprenør at rette op herpå med en deadline. Der følges senest op på det kommende sikkerhedsmøde.

Besøg af BAM-bus

Ved særligt komplekse bygninger indbydes Brancheforeningens Arbejds miljøbus (BAM-bus) til vejledning om de mest sikre løsninger. BAM-bus har været på besøg på byggepladsen 2 gange med henblik på vejledning om etablering af en sikker byggeplads.

Besøg af Arbejdstilsynet

Arbejdstilsynet har været på uanmeldt tilsyn den 7. september og den 19. september, for at føre tilsyn med, om arbejdsmiljølovens krav overholdes. Hovedentreprenøren modtog efter begge besøg en besøgsrapport med bemærkningen: "Vi har på besøget ikke konstateret nogen overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen."

Arbejdstilsynet valgte at udstede et strakspåbud den 19. september til underentreprenøren Bergmann Gruppen med følgende ordlyd: "Virksomheden påbydes at sikre, at virksomhedens ind-lejede ansatte som kan blive udsat for påvirkning som støv fra asbest, skal gennemgå relevant oplærings- og instruktionsforløb med hensyn til forebyggelse og sikkerhed". Dette påbud blev straks efterkommet af Bergmann Gruppen. KEID blev som bygherre gjort opmærksom på påbuddet ved brev den 23. september.

Arbejdstilsynet udstedte i forbindelse med tilsynsbesøg den 28. september tre påbud, hvoraf to påbud handlede om, at såvel Københavns Kommune som hovedentreprenør blev påbudt at udlevere dokumentation, herunder prøvesvar på asbestprøvetagninger på byggepladsen Kobbelvænget 65. Det tredje påbud vedrørte en besøgsrapport, der orienterede bygherre om påbud på vej. Påbuddene blev umiddelbart herefter efterkommet. Arbejdstilsynet var efterfølgende på besøg den 3. oktober, hvorefter der blev givet et påbud til hovedentreprenør om sikring af, at ansattes færdsel på eksisterende lægter og lister ved udhæng, kunne udføres sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Dette påbud blev efterkommet umiddelbart.

Ekstra indsats på pladsen

På den konkrete byggeplads er der indført skærpet tilsyn med asbesthåndtering, afdækning mv. De skærpede tiltag og test er tilpasset til de bygninger og arealer, hvor saneringen pågår. De skærpede tiltag og test blev igangsat efter møde på pladsen den 26. september 2022.

Det skærpede tilsyn udføres af rådgiver. KEID har ydermere taget skærpede sikkerhedsforanstaltninger i brug, idet nedrivningsområdet er indkapslet i plastik og stillads med fuld overdækning, hvilket i dag ikke er et krav i asbestvejledning ved udvendigt arbejde.

Pr. 1. oktober 2022 har KEID indført følgende generelle skærpede krav:

- Den udpegede arbejdsmiljøkoordinator er blevet forpligtet til at sikre dokumentation for, at de folk, der til enhver tid arbejder med asbestsanering på byggepladsen, har modtaget den påkrævede certificering og/eller uddannelse og instruktion.
- Hovedentreprenøren er blevet forpligtet til at sikre, at renhedsprøver udtaget af nedrivningsentreprenøren altid suppleres med renhedsprøver udtaget af en ekstern part, inden et område frigives og indkapslingen fjernes for at give plads til næste

proces i byggeriet. Der er indført skærpet tilsyn, bl.a. efterstræbes tilsyn ved samtlige udhejsninger og håndtering af asbestholdigt affald, samt løbende udtaget gel-tape prøver til påvisning af asbestfibre i støv på overflader ved udearealer og indvendigt i tilstødende bygninger.

Plan for byggepladsens sikkerhed og sundhed

I KEIDs plan '*Plan for byggepladsens sikkerhed og sundhed (PSS)*' fremgår det hvem der har ansvaret for renholdelsen af byggepladsen og at entreprenøren skal træffe passende sikkerhedsforanstaltninger mod faren for nedstyrtning og gennemstyrtning i form af f.eks. etablering af stilladser, rækværker, skærme, overdækninger, tagstiger, transportable personløftere med arbejdsplatform (lift), sikkerhedsnet eller faldsikringsudstyr.

Prøvetagning siden den 19. september

I perioden fra den 5. maj til den 21. september blev der taget 24 asbestprøver, som alle var negative. I perioden fra den 22. september til den 4. oktober blev der foretaget asbestprøver på legepladsen nær byggepladsen og på selve byggepladsen, hvor der blev fundet yderligere 3 positive asbestprøver ud af i alt 15 prøvetagninger på legepladsen. Nedenfor fremgår en opstilling i punktform af prøvetagningerne.

- Den 22. september: 1 ud af 7 prøver er positiv (legeplads)
- Den 22. september: 6 ud af 7 prøver er positive (byggeplads)
- Den 26. september: 1 ud af 2 prøver er positiv (materialeprøve på facader op mod legeplads)
- Den 26. september: 50 prøver ud af 50 er negative (indendørs)
- Den 28. september: 1 ud af 6 prøver er positiv (udendørs tandlæge)
- Den 4. oktober: 2 ud af 6 prøver er positive (legeplads)

Se billede nederst for en oversigt over, hvor de positive prøver er taget.

Ingen spredning af støv indenfor

For at undersøge hvorvidt asbestfibre kan have spredt sig ind i den nærliggende institutionsbygning, bygning 1, har EKJ Rådgivende Ingeniører udtaget gel-tape prøver til påvisning af asbestfibre i støv på overflader. Der er ved prøvetagning udtaget prøver fra stueetagen, 1. sal og 2. sal. Prøverne er fordelt således, at der er udtaget 26 prøver i stueetagen, 18 prøver på 1. sal og 6 stikprøver på 2. sal. I alt er der udtaget 50 gel-tape prøver. Der er ved undersøgelsen ikke påvist asbestfibre i nogen af prøverne. På baggrund af resultaterne og de udvalgte prøvetagningssteder, vurderes institutionsbygningen at være fri for asbestfibre.

Stort fokus på uvildig prøvetagning

Der har efter første fund af en positiv asbestprøve været stort fokus fra forældregruppen på, at der skulle foretages uvildige prøvetagninger. TV2 Lorry bragte en artikel den 23. september, hvor der blev sået tvivl om Bergmann Gruppen, som er underentreprenør på byggesagen. Fagforeningen 3F og Tømrernes Fagforbund udtalte sig også i sagen med påstanden om, at Bergmann Gruppen enten havde fusket eller sju-sket med asbestprøverne i perioden fra den 5. maj til den 21. september.

I entreprenørens beskrivelse af løsningen af opgaven er der taget udgangspunkt i, at underentreprenøren med ansvar for nedrivningen står for at dokumentere, at der afleveres en ren byggeplads til de næste håndværkere, som skal arbejde uden værnemidler mod asbest.

KEID orienterede i et nyhedsbrev i maj 2022 forældrene om, at KEID ville tage supplerende asbestprøver, således at både KEID og underentreprenøren løbende ville teste for asbest. Ved en fejl er KEIDs projektleder og resten af sikkerhedsorganisationen ikke gjort opmærksom på indholdet i orienteringen til forældrene, og prøvetagningen er derfor ikke blevet foretaget, som beskrevet i informationsbrevet. Der er løbende blevet taget 24 prøver, og der har i sikkerhedsorganisationen ikke været rejst tvivl om kvaliteten af disse prøver.

Det er en fejl, at der ikke har været gennemført prøver efter den fremgangsmåde, som er beskrevet i nyhedsbrevet til forældrene fra maj 2022. Det er meget beklageligt, og det har KEID beklaget over for forældrene, ligesom Økonomiudvalget er orienteret herom i september 2022.

Der har løbende været taget prøver fra den rene del af byggepladsen. Hovedentreprenøren har oplyst, at det er underentreprenøren selv, som har udtaget prøver/prøvemateriale, som efterfølgende er sendt til analyse hos Dansk Miljø Analyse (DMA).

De positive prøver, som KEID fik kendskab til onsdag den 21. september, samt de nye prøver i forlængelse heraf er alle indsamlet af DMA.

Underentreprenøren har ikke handlet fagligt forkert

Bergmann Gruppen A/S, som har været underentreprenør på opgaven med nedrivning, har gennem byggesagen udvist den forventede faglighed, med hensyn til arbejdets udførelse, og den efterfølgende kvalitetskontrol. Med den viden vi har på nuværende tidspunkt vurderes det ikke, at underentreprenøren med sin adfærd har tilsidesat hverken sikkerhed eller arbejdsmiljø, i en grad, der giver anledning til at ophæve samarbejdet. Arbejdet er udført i henhold til de gældende retningslinjer for asbestsanering i byggeriet, og i overensstemmelse med den

indgåede kontrakt, hvor det er beskrevet at asbestprøver tages af entreprenøren selv, og analyserne udføres ved eksternt laboratorium. Alle arbejdsprocesser har været under tilsyn, og er godkendt af arbejdsmiljøkoordinatoren fra PNP-Byg A/S.

KEID er orienteret om, at Bergmann Gruppen A/S har bortvist medarbejdere hos deres underentreprenør i et sjak, der var hyret ind i uge 37. Bortvisningen er ikke relateret til udtagning af asbestprøver. Bortvisningen er relateret til, at underentreprenøren ikke kunne dokumentere at overholde Københavns Kommunes Arbejdsklausul om løn og ansættelsesforhold og de pågældende medarbejders kompetence i forhold til arbejdet med asbest.

Det er hovedentreprenørens ansvar, at de medarbejdere, der arbejder med miljøfarlige stoffer, har modtaget den påkrævede vejledning og instruktion. KEID vil fremadrettet pålægge sikkerhedskoordinatoren på byggepladsen at sikre, at der indhentes dokumentation herfor.

Ændret fremgangsmåde med uvildige prøvetagere

For at imødekomme den tvivl, der er blevet rejst, har KEID besluttet, at prøver fremover skal udtages af et uvildigt analysefirma og ikke af den entreprenør, der står for nedrivning og asbestsanering. KEID har på nuværende tidspunkt to andre byggesager i gang, hvor der er asbest involveret, og hvor der er børn i nærheden. På én af disse er Bergmann Gruppen underentreprenør på nedrivningsarbejdet. KEID er opmærksomme på, at alle retningslinjer bliver fulgt. KEID har indledt en dialog med 3F om fremover at styrke arbejdet med sikkerheden på KEIDs byggepladser.

Information til forældrene

BUF har i samarbejde med KEID løbende holdt forældregruppen, pædagogisk personale og institutionslederne orienteret om de nye fund af positive asbest-prøver, genhusning og lignende.

Forældregruppen har modtaget i alt 4 nyhedsbreve inden asbestsaneringsarbejdet gik i gang frem til den 21. september, hvor den første positive prøve bliver fundet.

Efter første positive prøve d. 21. september er udsendt 10 breve til forældrene.

Forældrebrevene har orienteret om asbestsituationen og genhusning af institutionerne. Brevene er skrevet i forvaltningen, og af institutionslederne sendt videre til forældrene. Første brev blev sendt til institutionslederne sent onsdag den 21. september 2022 og videreformidlet til forældrene dagen efter.

De sundhedsfaglige vurderinger

Styrelsen for Patientsikkerhed har i perioden fra den 27. september til den 3. november udarbejdede i alt 3 skriftlige sundhedsfaglige vurderinger af sagen. Af de skriftlige vurderinger fremgår det, at Styrelsen for Patientsikkerhed vurderer, at eksponeringen af børnene har været så lav, at den ikke har en sundhedsmæssig betydning. Styrelsen for Patientsikkerheds vurderinger er udarbejdet på baggrund af de informationer, som KEID og BUF har forelagt. I forelæggelsen af informationer til Styrelsen for Patientsikkerhed har KEID og BUF fremlagt alle positive og negative prøvetagninger, byggeplaner og fremgangsmetoder for asbestsaneringen.

Det er Styrelsen for Patientsikkerheds vurdering, at renoveringen har været tilrettelagt i overensstemmelse med gældende vejledninger for håndtering af asbestholdige byggematerialer. Det er ikke muligt at verificere, hvorvidt sikkerhedsbruddet af medio uge 37 er årsagen til, at der blev fundet positive prøver på legepladsen. Jævnfør Styrelsen for Patientsikkerheds vurdering om, at renoveringen er foregået i overensstemmelse med de gældende vejledninger for håndtering af asbestholdige byggematerialer, er det dog sandsynligt, at bruddet er årsagen til, at der blev fundet positive prøver på legepladsen.

Der er siden maj 2022 foretaget i alt 24 prøvetagninger, som alle viste sig at være negative. Derudover blev der gennemført 50 prøvetagninger indendørs på lokationen, som alle viste sig at være negative. Der er derfor på nuværende tidspunkt ikke noget grundlag for, at børnene eller det pædagogiske personale har været udsat for en markant eksponering af asbeststøv. KEID har ikke viden om, at der skulle være brud på sikkerheden før bruddet på afskærmningen af den forurenede del af byggepladsen i uge 37. Der er derfor ikke grund til at antage, at der skulle kunne være spredt asbest andre steder.

BUF har spurgt Styrelsen for Patientsikkerhed, som har svaret, at asbeststøv er farligt. Styrelsen har orienteret BUF om, at asbeststøvet kan være årsag til visse kræftsygdomme, som først viser sig mange år efter, man har været udsat for det. Man kender ikke den præcise nedre grænse for asbesteksponering, der kan medføre en forøget risiko. Styrelsen har desuden orienteret BUF om, at på kort sigt betyder en mindre eksponering for asbest ingenting. Barnet vil ikke udvikle symptomer eller sygdom på baggrund af dette. På længere sigt (30 til 50 år efter) kan eksponering for selv mindre mængder asbest forårsage lungehindekræft. Sygdommen er dog sjældent forekommende. Sygdommen er også sjældent blandt personer, der har været betydelig asbestudsatte, fx ansatte på Eternitfabrikken i Aalborg.

BUF har senest den 26. oktober fremsendt en rapport fra Styrelsen for Patientsikkerhed til forældre til børn på Kobbelvænget 65 med vurdering af den sundhedsmæssige risiko i forbindelse med fundet af den positive asbestprøve.

Registrering af børn og medarbejdere

Efter ønske fra den samlede forældregruppe har KEID i samarbejde med BUF foretaget en registrering af de børn, som har opholdt sig på Kobbelvænget 65. BUF har ligeledes foretaget en registrering af pædagogisk personale. Registrering af børn og pædagogisk personale gøres for to forskellige perioder. Det er ikke den sundhedsfaglige vurdering, at det er nødvendigt med registrering, ej heller et krav fra Arbejds miljø København. Det sker af forsigtighedshensyn og efter et stærkt ønske fra forældrene.

KEID har registreret børn på Kobbelvænget i perioden fra den 5. maj 2022 til den 23. september 2022. Registreringen kan anvendes til eventuel fremtidig brug i tilfælde af, at der skulle være et ønske om at rette et erstatningskrav mod Københavns Kommune som bygherre. Forældrene er orienteret om registreringen i brev udsendt gennem institutionerne den 2. november, hvor forældre, der ikke ønsker deres barn registreret, opfordres til at henvende sig til KEID. Ved en fejl var det ikke alle institutionerne, der fik udsendt informationen til forældrene om registreringen af børn på Kobbelvænget tilbage i november 2022, hvilket der blev rettet op på i februar 2023.

BUF har registreret gruppen af pædagogisk personale, der i modsætning til børnene er omfattet af arbejdsmiljølovgivningens regler, i perioden fra den 12. september til den 22. september på baggrund af vurderingen fra Arbejdsmedicinsk Klinik.

Ny håndteringsstrategi

I samarbejde med BUF og Byggeri København (ByK), er der udarbejdet en fremadrettet strategi for håndtering af miljøfarlige stoffer. Håndteringsstrategien skal sikre, at der i fremtidige asbestsaneringssager ikke opstår lignende situationer som på Kobbelvænget 65.

Økonomiudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget blev orienteret om strategierne den 8. december 2022.

KEID mødtes i december 2022 med Dansk Industri (DI) og i januar 2023 med Arbejdstilsynet (AT) om den fremadrettede håndtering af miljøfarlige stoffer i bygge- og renoveringssager.

Tilbagevenden

Der bliver udarbejdet en plan for tilbagevenden til Kobbelvænget 65, som deles med institutioner og forældre, så snart den forelægges.

Kort over positive asbest prøvetagning

Nedenfor fremgår kort med markering over positive asbest-prøver taget på Kobbelvænget.

